

CERCETĂRI ȘI SĂPĂTURI ARHEOLOGICE EXECUTATE DE MUZEUL RAIONAL LUGOJ ÎN 1956 ȘI 1958 *

MUZEUL RAIONAL din Lugoj obținând aprobarea și concursul științific al Institutului de arheologie al Academiei R. P. R. în vederea executării unor sondaje și săpături arheologice, în așezările identificate de colectivul muzeului, a întreprins în anii 1956 și 1958 câteva sondaje sub conducerea tov. Vladimir Dumitrescu de la Institutul de arheologie.

I. Primul sondaj a fost executat în anul 1956 pe teritoriul comunei Visag (r. Lugoj, reg. Timișoara), situată în partea de sud a raionului Lugoj. Resturile arheologice care au determinat întreprinderea acestor lucrări se află la poalele dealului « Țăpușa », pe terasa numită « Dealul Satului ».

Dealul Țăpușa, avînd cota de 242 m, domină partea de SV a satului, fiind cel mai înalt din șirul de dealuri ce înconjoară satul. Pe terasa « Dealul Satului », cu ocazia lucrărilor agricole, plugul scotea în brazdă numeroase fragmente ceramice, iar apa ploilor le aducea mai jos pe islaz. Aici au fost observate de noi cu ocazia cercetărilor din anul 1956.

Sondajul din octombrie 1956 s-a executat pe terenul arabil al locuitorului Blaj Ion, și s-a limitat la săparea a două șanțuri: unul de $15 \times 1,50$ m, orientat N-S, iar al doilea de 12×2 m, perpendicular pe acesta la distanță de 10 m, orientat E-V. În ambele șanțuri nu s-a săpat decît pînă la o adîncime de 0,48 m, unde s-a dat de pămîntul viu, stratul cultural aflîndu-se la suprafață, datorită faptului că terenul se află în pantă și a fost spălat de ape. Sub stratul vegetal, destul de subțire, de 0,24 m, se află stratul arheologic, care are și el la rîndul său 0,24 m, avînd un singur nivel cultural.

Puținele fragmente ceramice și arsura mai numeroasă — chirpic ars — arată că aici a existat o așezare de slabă intensitate și de scurtă durată. Ceramica descoperită indică o așezare din perioada Hallstatt. S-au descoperit atît fragmente de vase mari, cu pereții groși, precum și altele de vase mijlocii și mici, unele cu pereții foarte subțiri. Unele din fragmentele aparținînd vaselor mici și mijlocii sînt lucrate dintr-o pastă destul de bine preparată, observîndu-se pe alocuri și mici pietricele. Celelalte — și în special fragmentele provenind de la vase mari — au foarte multe pietricele în pastă. Unele sînt negre-cenușii, iar altele brune și roșcate, cîteva fiind destul de corodate.

În ceea ce privește formele — în afară de cîteva fragmente de vase mari și mijlocii cu pereții relativ verticali, și de vreo două fragmente de ceșcuțe, celelalte aparțin unor strachini cu buza mai mult sau mai puțin evazată.

Vasele cu pereții verticali au buza teșită orizontal și destul de groasă și chiar evazată, uneori crestată la exterior (fig. 1). La mică distanță sub buză, aleargă la

* Colectivul a fost compus din Vladimir Dumitrescu, responsabil, Ion Stratan și Zoe Georgescu, membri.

unele exemplare un briu orizontal, crestat și el (fig. 1/1,2, 4,) uneori mai mărunț și mai regulat, alteori mai rar și neregulat. Un fragment de vas cu gît înalt, relativ cilindric, are buza răsfrîntă pieziș, iar sub buză are ca decor linii vălurite paralele, foarte ușor incizate (fig. 2). Pe alt fragment similar, decorul incizat și imprimat, compus din două șiruri paralele de mici S-uri orizontale, se află pe fața interioară a buzei (fig. 1/9).

Pe fața exterioară a unei buze verticale au fost incizate linii în cruciș formînd o adevărată bandă, imediat sub marginea buzei (fig. 1/5).

În ceea ce privește străchinile, ele au buza teșită și îngroșată, lucrată în fațete orizontale — paralele sau piezișe — tipice pentru această perioadă. Pe unul dintre fragmente se află și un decor incizat (triunghi) hașurat și alte liniuțe (fig. 2/1). Mai deosebită este o buză cu lob unghiular, care indică o tradiție mai veche (fig. 2/4).

Cele cîteva fragmente de ceșcuțe, provenind totuși de la vase a căror formă completă nu se poate stabili, sînt decorate fie cu grupe de caneluri verticale foarte fine, pornind de sub cîte o proeminență (fig. 2/2), fie cu grupe de proeminente verticale și piezișe. Una dintre aceste cești are buza vălurită — ciupită cu degetul (fig. 2/5).

★

În afară de așezarea de pe « Dealul Satului », am mai identificat pe teritoriul com. Visag și alte puncte arheologice, unde au fost găsite la suprafață diferite resturi: torți de vase, ascuțite și perforate (cioc de pasăre), la « Sălașul de paie »; fusaiole și fragment de topor de piatră, găurit, neolitice, la « Ogorul lui Vodă »; fragmente ceramice hallstattiene la « Otărel » și « Dealul Bogarului ».

În luna septembrie 1958, în timp ce se executau sondajele de la Remetea, am fost înștiințați că la Visag, în plantația cu pomi a Gostatului Lugoj, se află fragmente ceramice și oase. În cursul deplasării făcute la fața locului, am găsit la suprafață pe arătură, numeroase fragmente ceramice de culoare roșcată, din care unele ornamentate, fragmente de funduri și oase calcinate. Felul cum erau grupate aceste resturi ne-au arătat că aci a fost un cimitir de incinerare.

Din materialul cules la suprafață, s-a putut reconstitui o singură urnă, neornamentată; alte urne fragmentare, din pastă mai fină, brună roșcată și lustruită la suprafață, aveau corpul secționat orizontal de o muchie în relief, cu proeminente pe ea; sub această muchie se află unele ornamente incizate, mai ales grupe de liniuțe vălurite, semănînd întru totul — după cum ne-a comunicat prof. D. Berciu — cu urnele descoperite de d-sa la Verbicioara și aparținînd culturii Verbicioara din epoca bronzului. Este clar că în acest punct vor trebui întreprinse săpături spre a se salva ceea ce nu a fost încă distrus din cimitir.

★

II. *Satul Remetea Pogonici* (com. Firliug, r. Reșița, reg. Timișoara) se află la 21 km spre SE de Lugoj. Așezarea străveche identificată de noi ocupă întregul platou « Dealul Păscoani (fig. 3), situat la NE de sat, la 200 m SE de punctul de întîlnire al drumului de țară din com. Scăiuș cu drumul național Lugoj-Reșița, în dreptul km 20,100.

« Dealul Păscoani » are pe axul N-E o lungime de 220 m și pe axul E-V 150 m, avînd o formă ovală.

Sondajele executate de noi la sfîrșitul lunii septembrie și începutul lunii octombrie 1958 au constatat din cinci tranșee în suprafață totală de 215 m².

În șanțul I (de 30×2 m), trasat începînd de la 20 m de punctul nordic al intrării pe platou, s-a dezvelit puțin material arheologic, destul de sporadic și neconstituind unitar un strat de cultură; la 0,60 m și în unele locuri chiar mai sus am dat de stratul de pămînt viu.

În șanțul II (de 30×1 m) trasat pe mijlocul platoului și orientat E-V, în afară de o porțiune în care era concentrat mai mult chirpic ars, s-au descoperit și mai puține fragmente ceramice izolate, săpătura adîncindu-se pînă la 0,40 m.

Șanțul III (de 20×3 m) a fost trasat în partea de N a platoului, chiar la intrarea pe platou, fiind orientat E-V. Aici s-au putut preciza două nivele de cultură destul de bogate. Nivelul inferior (I) are baza la 0,70 m adîncime și o grosime de circa 0,25 m, fiind un strat mai bogat din punct de vedere arheologic decît nivelul ce i se suprapune (II). În afară de unele îngrămădiri de pietre în nivelul superior și de resturi de arsură în ambele niveluri (inclusiv resturi de vatră în nivelul inferior), s-a descoperit un material ceramic destul de numeros, din păcate în cea mai mare parte fragmentar și neîntregibil. Cu toate că există deosebiri clare între materialul ceramic al celor două nivele, putem preciza de la început că totul aparține perioadei hallstattiene, chiar dacă, așa cum vom vedea,

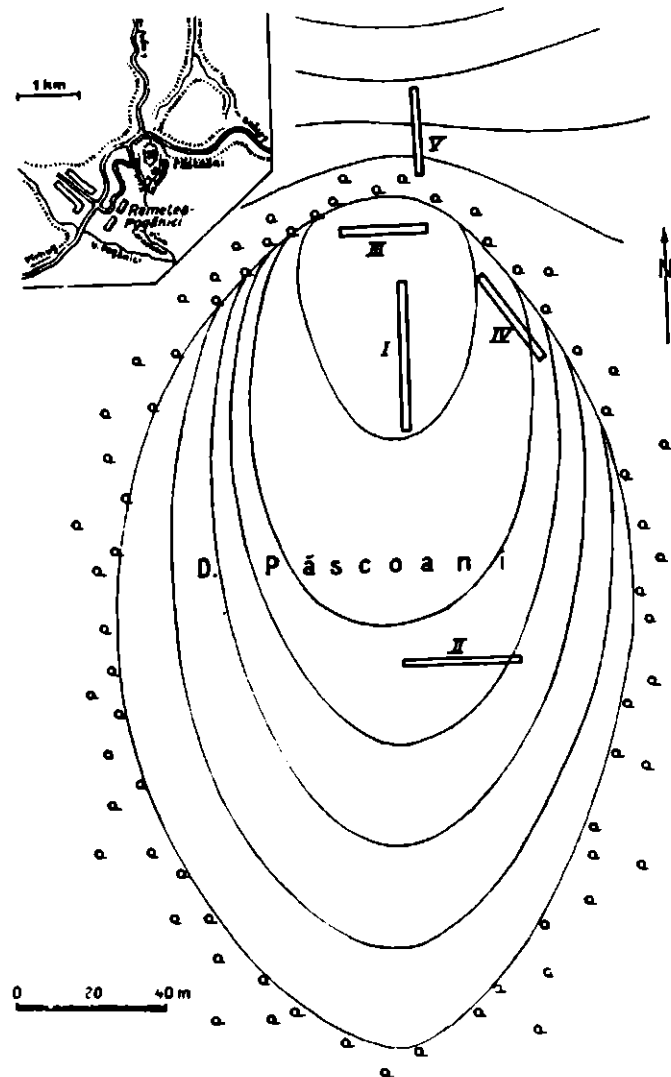

Fig. 3. — Dealul Pășcoani de la Remetea Pogonici, cu sondajele întreprinse în 1958.

unele elemente din nivelul mai vechi păstrează încă reminiscențe din epoca bronzului.

Șanțul IV (de 20×2 m), trasat pe marginea de V a platoului, a arătat că pe această latură, ca și în centru, nu a existat decît un nivel de locuire. În sfîrșit, înainte de încheierea lucrărilor, am trasat și șanțul V (de 25×1 m), pe șaua ce leagă platoul de restul terenului, unde s-au putut constata în profil urme care par a indica existența unui șanț de apărare. Ploile împiedicînd continuarea lucrărilor, această importantă problemă va trebui urmărită prin reluarea săpăturilor în anul următor.

★

Cu excepția unei ulcele cu două torți găsită la baza stratului de cultură din șanțul IV, întregul material din șanțurile I, II și IV aparține nivelului superior constatat în șanțul III.

În ceramica nivelului I predomină vasele negre, deși se întâlnesc și fragmente brune-roșcate. Din pricina solului acid, aproape toate sînt însă foarte corodate, așa încît numai cu greu se poate bănuî că ceramica a fost lustruită; se observă în schimb foarte lămurit nenumăratele firicele de nisip din pastă. În ceea ce privește formele, putem vorbi și aci, în linii generale, de trei categorii: Vase mai mari, cu perete relativ vertical (cel puțin în porțiunea superioară care s-a păstrat) și a căror formă trebuie să fi fost destul de apropiată de aceea a vaselor-sac din epoca următoare. Apoi străchini scunde cu buza largă și mult răsfrîntă în afară și, în sfîrșit, cești cu cîte o toartă și vâscioare cu două torți.

Buza vaselor cu gîtul înalt și vertical din prima grupă este întotdeauna teșită orizontal, groasă și crestată pe marginea exterioară. Pe un exemplar se află chiar două șiruri paralele de creștături pe buză (fig. 4/1). La oarecare distanță sub buză, linia de despărțire a gîtului de restul peretelui ușor arcuit este subliniată de un brîu în relief, de cele mai multe ori crestat (fig. 4/1 și 3), dar o dată alveolat (fig. 4/2). Toate aceste brîuri par a fi fost întrerupte din loc în loc de mici proeminențe (fig. 4/1 și 3). Un fragment dintr-un vas care a avut desigur tot un gît înalt, dar aparține mai degrabă unui vas piriform, avea proeminențe ascuțite sub linia reliefată ce desparte corpul de gît, înconjurată de caneluri semicirculare trasate sub ea pe corp (fig. 4/4).

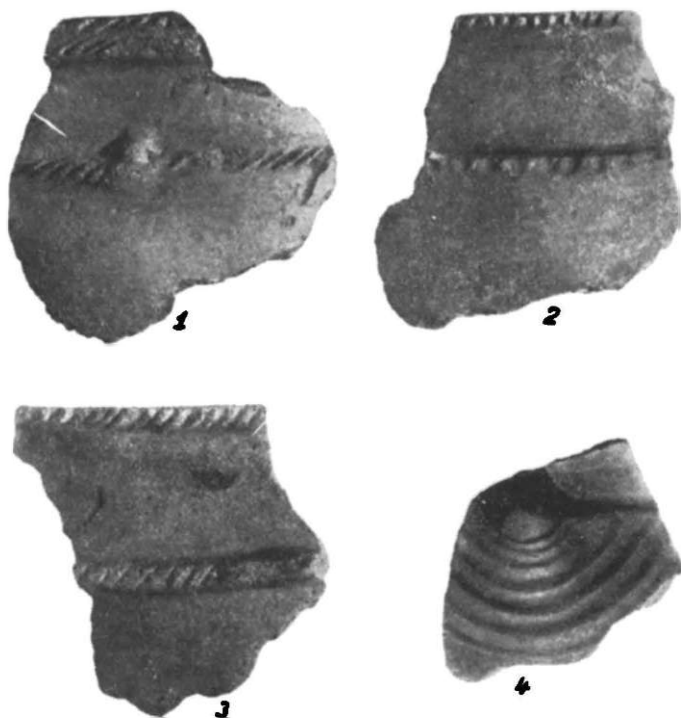

Fig. 4. — Remetea Pogonici: ceramică din nivelul superior.

Dintre fragmentele de străchini, amintim în primul rînd un colț lobat (ca acela de la Visag) (fig. 5/3) și apoi exemplare cu buza largă, răsfrîntă în afară (fig. 5/1 și 3), uneori. De la aceste colțuri pornesc pe buză grupe de fine caneluri aproape verticale (fig. 5/3), iar pe un alt vas se constată grupe de asemenea caneluri fine, verticale și în zig-zag pe restul buzei (fig. 5/1). Un alt fragment de strachină, cu exteriorul fațetat prin caneluri orizontale ușor piezișe, are și o toartă supraînălțată, cu creastă mediană pe spinare și cu un început de colț la partea superioară (fig. 5/7).

Și ceștile și vasele cu două torți aveau aceste torți supraînălțate. Pe lângă torți, una dintre cești avea și o mică proeminență în partea diametral opusă. Vâsciorul cu două torți (găsit în șanțul IV) avea pe corp grupe de cîte două caneluri verticale paralele (fig. 5/2). Pe un fragment (de ceașcă sau de vâscior cu două torți) au fost realizate în tehnica canelurilor spirale îmbrucate (fig. 5/8).

Dintre cele cîteva torți răzlețe (toate suprainălțate), remarcăm unele exemplare fațetate, cu (fig. 5/6) și fără proeminențe la partea superioară, și mai ales o

Fig. 5. — Remetea Pogonici: 1—4 și 6—9, ceramică din nivelul inferior; 5 și 10, din nivelul superior.

toartă cu șa puternic adîncită și cu colți de o parte și de alta (fig. 5/9). Această toartă, ca și aceea de strachină amintită mai sus, alături de alte elemente,

ne îndreptăţesc să afirmăm că materialele nivelului I aparţin începutului perioadei Hallstatt şi păstrează unele elemente de tradiţie mai veche.

Un strat relativ steril de 10 cm despărţea (în şanţul III) nivelul I de nivelul II. Materialul din celelalte şanţuri, aparţinând şi el nivelului II, îl vom descrie împreună.

Din punct de vedere tehnic nu se poate observa vreo deosebire faţă de ceramica nivelului precedent. Şi aici avem vase negre şi roşcate, cele mai multe puternic corodate şi mai toate având pietricele şi nisip în pastă. Cîteva fragmente mai dinspre gură aparţin unor chiupuri de dimensiuni apreciabile, dintre care unele au avut desigur aceeaşi formă de urnă-sac. Unele au buza mai subţire şi piezişe spre afară (fig. 6/5), altele au un gît înalt, vertical, cu buza groasă, teşită orizontal şi crestată pe marginea exterioară (fig. 6/1). La baza gîtului se află uneori un brîu în relief — crestat şi chiar cîte o tortiţă; pe vasele cu buza răsfrîntă se află şi caneluri orizontale (fig. 6/5). Un fragment de vas cu gîtul relativ înalt şi buza teşită orizontal are o toartă plată pornind chiar de pe buză, iar aceasta din urmă este crestată cu linii piezişe care formează unghiuri (fig. 6/7). Nu lipsesc nici buzele mai subţiri, de asemenea crestăte, avînd imediat dedesubt un brîu crestat (fig. 6/6).

Cîteva fragmente de străchini cu gura aplecată spre interior sînt faţetate cu caneluri orizontale, uşor piezişe (fig. 5/5), iar o mică ceşcuţă a avut o toartă supraînălţată (fig. 5/10). S-au găsit de altfel şi în acest nivel torţi faţetate şi cu colţ la partea superioară.

În totalitatea lui, materialul ceramic din acest nivel indică o fază finală a perioadei Hallstatt şi derivă desigur din aspectul nivelului precedent, chiar dacă nu se poate preciza deocamdată dacă este vorba de o continuitate directă. Săpăturile viitoare vor trebui să lămurească şi această problemă, şi să ne aducă date cît mai complete asupra acestor aspecte ale Hallstatului bănăţean.

ION STRATAN

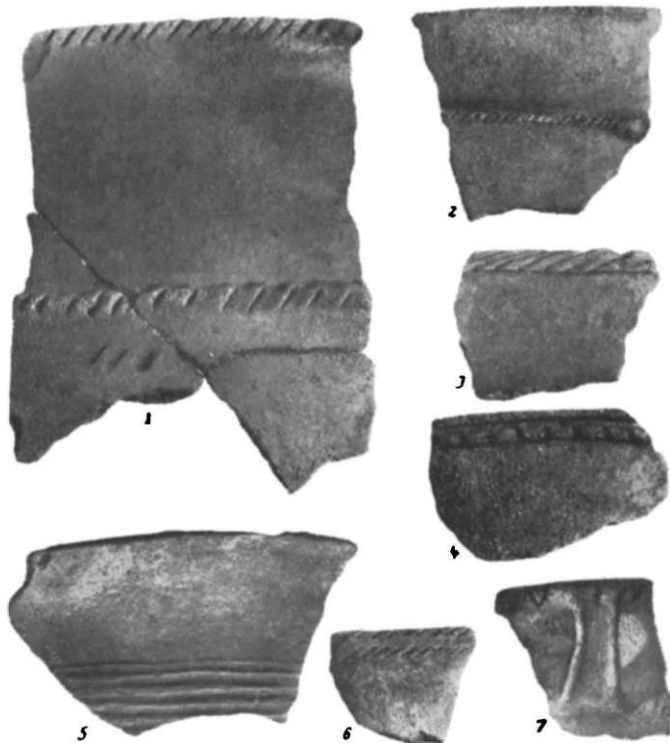

Fig. 6. — Remetea Pogonici: ceramică din nivelul superior.

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И РАСКОПКИ. ПРОИЗВЕДЕННЫЕ ЛУГОЖСКИМ МУЗЕЕМ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В 1956 и 1958 гг. Лугожский районный музей произвел несколько разведок в некоторых поселениях, обнаруженных коллективом Музея; работы проводились под научным руководством Владимира Думитреску, сотрудника Археологического института Академии РИР.

На холме « Цэпуша » на окраине села Висаг были найдены глиняные черепки и куски обожженного самана, указывающие на наличие слабо выраженного поселения. Найденная керамика показывает, что поселение восходит к гальштатскому периоду (рис. 1—2). Кроме этого, поблизости были найдены и более древние следы. В 1958 г. во время сельскохозяйственных работ на полях местного государственного хозяйства были обнаружены фрагменты погребальных урн, пережженные кости и т.п., указывающие на то, что там находился могильник бронзового века, относящийся к культуре Вербичоара.

★

« Дялул Пэшкоань » на территории села Реметья-Погониць (р-н Решица), представляющий собой большое овальное плато, был местом поселения в железном веке. Разведкой 1958 г. удалось уточнить, что местами можно наблюдать два перекрывающихся горизонта поселений, но что, в основном, есть лишь один горизонт. Хотя и существует некоторое различие между керамическим материалом обоих горизонтов, все же оба относятся к началу железного века (рис. 3—6). Керамика более раннего горизонта сохраняет отпечаток бронзового века, между тем как материал верхнего горизонта указывает на конечную фазу гальштатского периода.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

- Рис. 1. — Фрагменты керамики из с. Висаги.
 Рис. 2. — Фрагменты керамики из с. Висаги.
 Рис. 3. — Дялул Пэшкоань в Реметья-Погониць с шурфами 1958 г.
 Рис. 4. — Реметья-Погониць, керамика из верхнего горизонта.
 Рис. 5. — Реметья-Погониць, 1—4 и 6—9, керамика из нижнего горизонта; 5 и 10, из верхнего горизонта.
 Рис. 6. — Реметья-Погониць, керамика из верхнего горизонта.

RECHERCHES ET FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES EXÉCUTÉES PAR LE MUSÉE DE LUGOJ

RÉSUMÉ

En 1956 et 1958, le Musée de Lugoj a exécuté quelques sondages dans certaines stations identifiées par son personnel scientifique. Les travaux ont été effectués sous la direction de Vladimir Dumitrescu, délégué de l'Institut d'Archéologie de Bucarest.

Sur la colline dite « Țăpușa », sise à la lisière du village de Visag, l'auteur a trouvé des restes céramiques et des morceaux de bousillage calciné, ce qui indique une station faiblement peuplée. La céramique découverte montre que cette station date de l'époque de Hallstatt (fig. 1—2). On a trouvé en outre, en différents points du voisinage, des restes préhistoriques. Les travaux agricoles exécutés en 1958 sur le terrain de la ferme d'Etat de cette même commune, ont mis au jour des fragments d'urnes funéraires, d'os calcinés, etc., ce qui prouve qu'il y avait jadis, à cet endroit, une nécropole datant de l'âge du bronze et appartenant à la civilisation de Verbicioara.

★

La colline dite « Dealul Pășcoani » (territoire du village de Remetea-Pogonici, district de Reșița), de la forme d'un grand plateau ovale, a abrité à l'âge du fer une station humaine. Les sondages ont montré que, par endroits, il y a deux niveaux superposés de vestiges d'habitat. Malgré certaines différences existant entre les matériaux céramiques provenant des deux niveaux, ils datent tous du premier âge du fer (fig. 3—6). La céramique du niveau inférieur conserve certaines réminiscences de l'âge du bronze, tandis que les matériaux du niveau supérieur indiquent une phase finale de l'époque de Hallstatt.

EXPLICATION DES FIGURES

- Fig. 1. — Fragments céramiques trouvés à Visag.
 Fig. 2. — Fragments céramiques trouvés à Visag.
 Fig. 3. — La colline dite « Dealul Pășcoani » à Remetea-Pogonici, lieu des sondages entrepris en 1958.
 Fig. 4. — Remetea-Pogonici: céramique du niveau supérieur.
 Fig. 5. — Remetea-Pogonici: 1—4 et 6—9, céramique du niveau inférieur; 5 et 10, céramique du niveau supérieur.
 Fig. 6. — Remetea-Pogonici: céramique du niveau supérieur.